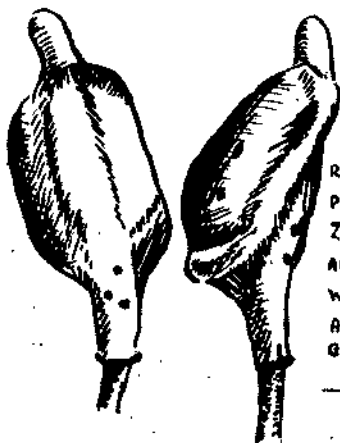

BUXBAUMIA

MEDEDELINGEN VAN DE
BRYOLOGISCHE WERKGRÖEP
VAN DE
NED. NAT. HIST. VER.

4e Jaargang No. 1
Maart 1950

RED. ADRES: W. MEIJER
PR. HENDRIKKADE 96
ZAANDAM, HOLLAND
ADM.: S. GROENHUYZEN,
WUTTENBACHSTR. 74
AMSTERDAM-O.
GEM. GIRO: (13500) G. 183

HERFSTEXCURSIE LANGS DE VECHT BIJ ZWOLLERKERSPEL.

door E. Agsteribbe en J. Landwehr.-

Inleiding

Het weer was voortreffelijk en onze gastheer, Derk Jan Velthuis, allerhartelijkst, terwijl zijn smeuge conversatie, vol humor en snedigheid, aanstekelijk werkte. Van deze plaats dan ook een woord van hartelijke dank aan het echtpaar Velthuis voor hun gulle en blijmoedige gastvrijheid.

Desondanks heeft deze excursie zelfs niet aan de minst gestelde eisen voldaan. Bryologisch was deze streek allerm minst geschikt om als excursieterrein te dienen. Een algemeen botanische excursie zou daar meer zin hebben, gezien de fluviatiele plantenassociaties.

Greppelinspectie

De ochtendexcursie op 24 September begon bij de Vechtbrug, bekend onder de naam van Berkum-Bruggehoek. Hier leverde een greppel aan weerszijden van de verkeersweg nog de meeste bijzonderheden op. Deelnemster en deelnemers hebben

deze greppels grondig onderzocht en spoedig kon dan ook Wim Meijer op zijn Ricciaans paard gehesen worden. Riccia subbifurca, hier gevonden, werd door hem gedetermineerd en kan als nieuw voor ons land ingeschreven worden. Riccia Beyrichiana werd hier voor de 2e maal in ons land gevonden. De eerste keer geschiedde dit op de voorjaarsexcursie van 1948 bij Bostel. Een volgende Riccia leek veel op R. crystallina, die echter nog steeds ongedetermineerd bij Wim Margadant berust. Van de hogere planten die voor deze greppels typisch waren, noemen wij Isolepis setacea, Herniaria glabra, Juncus bufonius, Gnaphalium uliginosum en Samolus Valerandi.

Hier volgen nu de hoklijsten van de gevonden mossen:

(Musci en Hepaticae) Nomenclatuur Buxbaumia Oct. 1947
zie aldaar auteursnamen.

L 6 65/31. Greppel

Barbula unguiculata, Barbula convoluta,
Bryum argenteum, cum. spor., Bryum pallescens c.f.
Ceratodon purpureus - Funaria hygrometrica,
Leptobryum pyriforme - Mnium affine Schwaegr. (M. Seligeri)
met nematodengal! - Pohlia nutans - Pohlia annotina -
Pohlia grandiflora - Pottia truncata - Pseudoscleropodium
purum - Marchantia polymorpha - Riccia cf. crystallina -
Riccia fluitans L. greppel (Wim Meijer merkt hierbij op,
dat deze vorm overeenstemt met de door K. Müller van R. fluitans s.s. onderscheiden R. canaliculata Hoffm. De ex. bezaten archegonien.)
Riccia Beyrichiana Hampe cum spor. (det. E.A., S.G., W.M.)
greppel - Riccia subbifurca Warnst ex. Cza. cum spor. (det. Wim Meijer)

Atrichum undulatum Vechtdijk en aanliggende landen.
Brachythecium albicans - Brachythecium velutinum -
Bryum capillare - Calliergonella cuspidata - Calliergon
cordifolium - Climacium dendroides - Dicranella heteromalla -
Drepanocladus aduncus - Eurhynchium striatum - Hypnum cu-
pressiforme - Mnium undulatum - Polytrichum formosum -
Pseudoscleropodium purum - Rhytidiadelphus squarrosus -
Chiloscyphus polyanthus - Lophocolea heterophylla.

Middagexcursie, omgeving Vecht bij Zwollerkerspel.

De middagexcursie werd besteed aan een onderzoek in de nabijheid van de boerderij van Velthuis, n.l. het bosje tussen de boerderij en de Vecht. Bij deze excursie sloten zich nog enkelen aan, waaronder ook Prof. v.d. Wijk.

Hieronder de lijst der gevonden soorten:

L 6 56/13

Amblystegium serpens - Atrichum undulatum - Brachythecium
rutabulum - Brachythecium velutinum - Ceratodon purpureus -
Dicranum scoparium - Eurhynchium Stokesii - Eurhynchium
Schleicheri - Isopterygium elegans - Leskea polycarpa -
Leucodon schroeteri - Mnium affine Schwaegr. (incl. M. Seligeri)
Jur. ex. Milde) - Mnium hornum - Orthotrichum diaphanum
- Plagiothecium denticulatum - Rhytidiadelphus squarrosus -
Tortula muralis - Tortula papillosa - Frullania dilata -
Lophocolea heterophylla.

Hierbij merkt S. Groenhuijzen op dat Tortula papillosa op steen gevonden is, terwijl Limpricht, Brotherus en Dixon opgeven, dat deze soort op bomen voorkomt. Het is dus waarschijnlijk dat T. papillosa hier een nieuw substraat gevonden heeft.

Excursie 25 September 1949, de Vecht langs naar Dalfsen.

Na enige beraadslaging meende men dit mossenarme gebied te moeten verlaten en een aantrekkelijker plaats op te zoeken. De meest nabije plaats, welke beter leek, was Dalfsen. Besloten werd, langs de Vecht lopende, Dalfsen te bereiken. Hoewel deze eendaagse tocht bar veel tijd vergde, kon men onderweg toch nog een aardige vondst boeken, n.l. Rhodobryum roseum. Dit miniatuur "palmboompje" groeide aan de Noordzijde van een rivierduintje + 4 k.m. ten Westen van Dalfsen.

Hok No. L 6 57/53.:

Abietinella abietinum - *Atrichum undulatum*, N.helling -
Brachythecium albicans, boven op rivierduintje - *Bryum ar-*
genteum, bovenop rivierduintje - *Ceratodon purpureus*, boven
 op rivierduintje - *Climacium dendroides*, N.helling -
Dicranum scoparium, N.helling - *Hylacomium splendens*, N.hel-
 ling - *Hypnum cupressiforme*, bovenop - *Mnium affine* Schwaegr.
 (incl. *M. Seligeri* Jur. ex Milde), N.helling - *Pleurozium*
Schreberi, N.helling - *Polytrichum juniperinum*, bovenop -
Polytrichum piliferum, bovenop - *Pseudoscleropodium purum*,
 N.helling - *Rhodobryum roseum*, N.helling - *Rhytidiadelphus*
squarrosus, N.helling - *Chiloscyphus polyanthus*, N.helling -
Lophocolea bidentata, N.helling .

Enkele hogere planten verdienen vermelding, o.a. *Eryngium*
campestre, *Scleranthus annuus*, *Galium verum* en *Thymus ser-*
pyllum. W. Margadant en enkele andere leden maakten hier
 nog een apart uitstapje, waarbij ze het geluk hadden *Abieti-*
nella abietinum te vinden.

Omgeving van het station te Dalfsen, rivierkolk en bossen.

Nadat de Vechtdijk bekeken was (zonder resultaat) en tot het
 bittere eind afgesjouwd, moesten enkele deelnemers huiswaarts
 keren. Bij het station Dalfsen vertrok dan nog een klein
 clubje, om de directe omgeving te verkennen. De gevonden
 soorten volgen hier:

L .6 76/41.

Aulaacomnium androgynum, Bos - *Atrichum undulatum*, Bos -
Bryum argenteum, bos - *Bryum capillare*, bos - *Calliergonella*
cuspidata, plasje - *Calliergonella stramineum*, plasje -
Campylopus fragilis, bos - *Ceratodon purpureus*, bos -
Dicranella heteromalla, bos - *Dicranum scoparium*, bos -
Dicranoweisia cirrata, bos - *Eurhynchium Stokesii*, bos -
Fontinalis antipyretica, cum spor., plasje - *Grimmia apocarpa*,
 op muur - *Hypnum cupressiforme* - *Isopterygium elegans*, bos -
Isothecium myosuroides, bos - *Leptodictyum riparium*, plasje -
Leskea polycarpa - *Mnium affine* det. E.A., bos - *Mnium*
hurnum, bos - *Orthodicranum montanum*, bos - *Plagiothecium*
denticulatum, bos - *Pleuridium acuminatum*, det. E.A., plasje -
Pleurozium Schreberi, bos - *Pohlia nutans*, bos - *Polytrichum*
formosum, bos - *Pseudoscleropodium purum*, bos - *Rhytidiadel-*

phus squarrosus, bos - *Tortula muralis*, bos -
Frullania dilatata, bos - *Gymnocolea inflata*, bos - *Lophocolea*
heterophylla, bos - *Pellia epiphylla*, bos - *Riccia fluitans* L.
 landvorm, det. W.M., plasje.

Deze excursie heeft ons wel geleerd, dat een zorgvuldige
 keuze gedaan moet worden uit streken, waarvan we met zeker-
 heid kunnen zeggen dat ze bryologisch belangrijk zijn.

SUMMARY. Bryological excursions in the vicinity of the
 river "Overijsselse Vecht".

On the 24th and 25th of September 1949, a weekend foray was
 held in the vicinity of Zwolle in the province of Overijssel.
 Most of the country here is in cultivation so that the
 search was really limited to copses, the banks of the river
 Vecht, ditches and ponds and a small wood.
 Consequently the harvest was not very great and with the
 exception of *Rhodobryum roseum* and a few *Riccias* (*R. subbi-*
furca Warnst, new for Holland), no notable finds were re-
 corded.

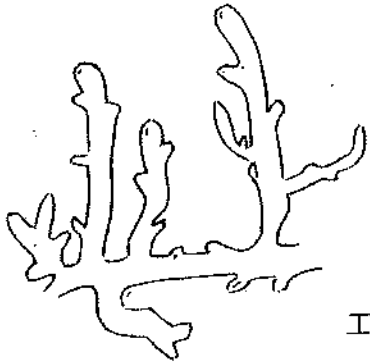
MASSA-VEGETATIE VAN RICCARDIA SINUATA (Dicks.) TREV. in
een BRONPOELTJE bij RENKUM

door Elly Nannenga - Breda-kamp, met teke-
 ningen van de schrijfster.

Dicht bij de plaats waar de weg van Heelsum naar Bennekom
 de Renkumse beken kruist, ligt een paar honderd meter van
 de beek verwijderd, een bron van de Renkumse beek. Het wa-
 ter verzamelt zich dadelijk in een poeltje, dat ruim ander-
 halve meter beneden het niveau van de omringende weilanden
 ligt. Het poeltje zelf is ongeveer drie bij zeven meter
 groot en een halve meter diep. De steile oevers zijn be-
 groeid met brandnetel en braam (*Rubus spec*), wijfjes-varen
 (*Athyrium filix-femina*) en *Pella epiphylla*; en het geheel
 ligt in de diepe schaduw van Es (*Fraxinus*), Eik (*Quercus*
 en Vlier (*Sambucus nigra*). robur

De bodem is zandig en slechts met een dun laagje bruin be-
 zinksel bedekt, het water koud en helder. Hier groeit *Ric-*
cardia sinuata in weelderige, diepgroene pollen, die, tot

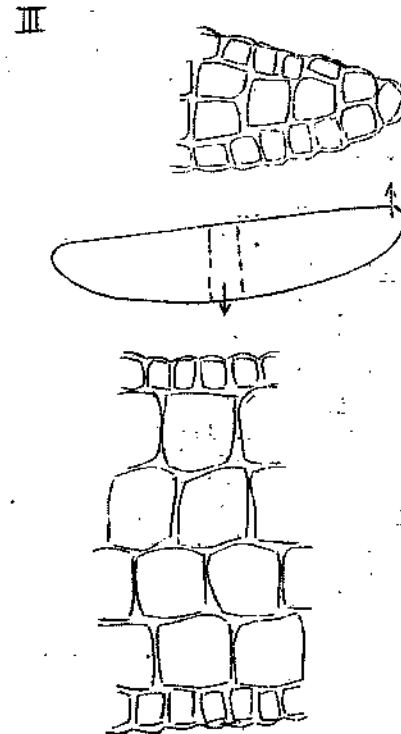
een paar decimeter van de rand, de hele bodem bedekken, en steeds een eindje onder de oppervlakte van het water blijven. Van andere planten is in het poeltje niets te zien, en daar waar het water in een smal steilwandig greppeltje naar de Renkumse beek vloeit, houdt de Riccardia-vegetatie op.

De pollen zijn ongeveer twintig cm. in doorsnede en ruim tien cm. hoog; ze bestaan uit vertakte (Fig. I), in alle richtingen groeiende thalli. Op de wal ligt soms een dik pak uitgeschepte, bruingeworden Riccardia, en hiervan groeit nog wel eens een plukje tijdelijk door, dat dan een gedrongen vorm krijgt (Fig. II). Van nature handhaaft de Riccardia zich alleen onder water.

Het thallus is in het midden 6-9 cellen dik; de cellen van de buitenste laag zijn kleiner en chlorophyl-rijker dan die van de binnenste lagen. Het thallus is aan een kant enigszins bol, aan de andere min of meer vlak, en anderhalf tot bijna twee mm. breed (Fig. III).

Daar ik tot dusverre fructificerende exemplaren aantrof, (verzameld werd 27 Mei '44; 6 Oct. '47; 20 Sept. '49) kon ik niet met zekerheid uitmaken met welke soort ik hier te doen had en weifelde tussen *R. sinuata* en *R. latifrons*, en zelfs de watervorm van *R. pinguis*.

Daaronder zond ik indertijd een monster aan de heer W.H. Wachter, die het ook voor *R. sinuosa* of *R. latifrons* hield, maar geen zekerheid kon geven omdat het mos steriel was. Toen ik Wim Meijer raadpleegde, kreeg ik een positiever antwoord, n.l.: "De Riccardia is ongetwijfeld *R. sinuata*, een watervorm die met de forma submersa van Jensen overeenkomt". Er zij nog even speciaal op gewezen, dat zich hier op het droge-uit de

Uit het midden van de plas werd op 27 Maart 1949 nog een watermonster genomen en geanalyseerd, met het volgende resultaat:

	pH	4.4
Totaal vaste stof in mg/l		55,2
Gloeirest	" "	43,6
Cl	" "	15,8
SO ₄	" "	19,3
Ca	" "	6,6
Mg	" "	2,1
NH ₄	" "	spoor
NO ₂	" "	afwezig
NO ₃	" "	afwezig
PO ₄	" "	spoor

Zoals te verwachten was, blijkt dit een oligotrooph en sterk zuur water te zijn. Het totale zoutgehalte is maar weinig meer dan dat van regenwater (25 tot 50 mg/l).

Met betrekking tot onderstaande soortenlijst (waaruit blijkt dat de levermossen in dit betrekkelijk klein gebied niet slecht vertegenwoordigd zijn), merken wij nog op, dat de daarin genoemde namen zijn zoals aangegeven in Buxbaumia le jrg. No. 4, en ook wij in navolging van Kew en Leiden de "soortnamen" met een kleine letter aanduiden. Wanneer achter de naam de afkorting "B" is toegevoegd, geeft dit aan dat de betreffende soort van het bospad en het sluisje bij Baavoort afkomstig is: indien een "H" is aangegeven, van de in de directe omgeving van de plas liggende heide, en de "I" van de heideplas en zijn oevers.

SUMMARY. Bryophytes around the Lake "Treskermeer".

In the eastern part of the province of Utrecht a small lake was encountered, situated partly on the border of an extensive moor and partly in a pine-wood. This lake is, geologically speaking, quite interesting, because the basin of the lake lies in a "sand", a result of glacial activity in former ages. The bottom of the lake consists of highly permeable sand so that an impermeable layer must be located underneath it. The immediate environment of the lake shows a very fair Calluneta-Genistetum (in the sense of Braun-Blanquet) while

its banks have a broad peatmoss-zone, extending well into the lake, with a very interesting vegetation, comprising the species of the so-called "Sphagnion", e.g. *Andromeda polifolia*, *Eriophorum vaginatum*, *Oxycoccus quadripetalus*, *Narthecium ossifragum*, *Cephalozia macrostachya*, *Odontoschisma sphagni*, *Mylia anomala*, *Lepidozia setacea*, *Sphagnum recurvum*, *Sph. magellanicum*, etc. The water of the lake is very acid (pH 4.4) and oligotrophic. On a small neck of land a moss vegetation of the rather rare liverwort *Cladopodiella fluitans* was found. Other interesting and rare species (for Holland) recorded were: *Calypogeia neesiana* and *Dicranum spurium* (on the surrounding moor).

MUSCI

<i>Amblystegium juratzkanum</i> (Schimp.)	B
" <i>serpens</i> (Hedw.) Br. et Schimp.	I
<i>Atrichum undulatum</i> (Hedw.) Pal. Beauv.	B
<i>Aulacomnium androgynum</i> (Hedw.) Schw. (op stronk)	I
" <i>palustre</i> (Hedw.) Schw.	I
<i>Campylopus flexuosus</i> (Hedw.) Brid.	I
" <i>fragilis</i> (Turn.) Br. et Schimp.	B.I
" <i>pyriformis</i> (Schultz.) Brid.	I
<i>Ceratodon purpureus</i> (Hedw.) Brid.	I
<i>Dicranella heteromalla</i> (Hedw.) Schimp.	B.I
<i>Dicranoweisia cirrata</i> (Hedw.) Lindb.	B.I
<i>Dicranum bonjeanii</i> De Not.	I
" <i>majus</i> Sm.	B
" <i>scoparium</i> Hedw.	I
" " var. <i>alpestre</i> Hüb. emend. Wilcz.	I
" " var. <i>paludosum</i> Schpr.	I
" <i>spurium</i> Hedw.	H
<i>Drepanocladus fluitans</i> (Hedw.) Warnst.	I
<i>Eurhynchium stokesii</i> (Turn.) Br. et Schimp.	I
<i>Hypnum cupressiforme</i> Hedw.	B.H.I.
<i>Leucobryum glaucum</i> (Hedw.) Schimp.	I
<i>Mnium hornum</i> Hedw.	B.I.
<i>Orthodicranum montanum</i> (Hedw.) Loeske (op stronk)	I
<i>Plagiothecium denticulatum</i> (Hedw.) Br. et Schimp.	I
" <i>undulatum</i> " " " "	B.I.
<i>Pleurozium schreberi</i> (Brid.) Mitt.	I
<i>Pohlia nutans</i> (Hedw.) Lindb.	I
<i>Polytrichum commune</i> Hedw.	I
" <i>formosum</i> Hedw.	I

Polytrichum juniperinum Hedw.	B
" marginatum Wahlenb. ex Web. et Mohr. (= P. gracile Dicks.)	B.I
" piliferum Hedw.	H
Pseudoscleropodium purum (Hedw.) Fleisch	I
Racomitrium canescens (Hedw.) Brid.	H
" lanuginosum (Hedw.) Brid.	H
Rhytidiadelphus squarrosus (Hedw.) Warnst.	B
Sphagnum auriculatum Schimp.	I
" compactum D.C.	H
" cuspidatum Ehrh.	I
" magellanicum Brid.	I
" obesum (Wils.) Warnst.	I
" palustre L.	I
" papillosum Lindb.	I
" recurvum var. mucronatum (Russ.) Warnst.	I
Tetraphis pellucida Hedw. (op stronk)	I
Thuidium tamariscinum. (Hedw.) Br. et Schpr.	I

HEPATICAÆ.

Calypogeia fissa (L.) Raddi	B
" neesiana (Mass. et Carr.) K.Müll.	I
" trichomanis (L.) Gorda.	I
Cephalozia bicuspidata (L.) Dum.	I
" connivens (Dicks.) Spr.	I
" macrostachya Kaal.	I
Cephaloziella starkei (Funck) Schiffn.	I
Cladopodiella fluitans (Nees.) Buch.	I
Diplophyllum albicans (L.) Dum.	I
Gymnocolea inflata (Huds.) Dum.	I
Lepidozia reptans (L.) Dum.	I
" setacea (Web.) Mitt.	I
Lophocolea heterophylla (Schrad.) Dum.	I
Lophozia ventricosa (Dicks.) Dum.	I
Mylia anomala (Hook.) Gray	I
Odontoschisma sphagni (Dicks.) Dum.	I
Pellia epiphylla (L.) Gorda.	B
Ptilidium ciliare (L.) Hampe.	I

OVER DE WAARDE VAN DE BRYOLOGIE BIJ HET ONDERZOEK VAN SUBFOSSIELE VEENLAGEN

door Wim Meijer, Hugo de Vries
Lab. Amsterdam

Naar aanleiding van de recente publicatie van F. Stockmans, C. Van Den Berghen en R. van Hoorne (1948) zou ik enkele opmerkingen willen maken over de toepassing van de mossenkennis bij het veenonderzoek in ons land. Genoemde publicatie is een mooi voorbeeld hoe samenwerking tussen palynologen met een bryoloog ertoe kan bijdragen dat het beeld dat men bij het onderzoek van subfossielveen krijgt veel meer relief krijgt dan wanneer men zich alleen maar tevreden stelt met opstelling van boom- en kruiden pollen-diagrammen en met stratigrafisch onderzoek dat niet verder gaat dan gebruik te maken van vage termen als oud- of jong mosveen Sphagnumveen, Hypnaceëenveen.

De oecologie, de sociologie en de tegenwoordige verspreiding van de mossen hebben ons geleerd dat ze zeer goed bruikbaar zijn om bepaalde milieu's en klimaatstypen te karakteriseren. De plantenmassa's die venen opbouwen bestaan voor het grootste deel uit mossen; al naar gelang die venen een mineraalrijk type of een mineraalarm vertegenwoordigen, zijn ze uit andere soorten opgebouwd.

Phragmites en Carexverlandingen zijn meestal rijk aan soorten als Calliergonella cuspidata, Calliergon giganteum en -cordifolium, Chiloscyphus polyanthus, Marchantia aquatica e.d. Overgangsvenen vertonen Scorpidium, en entraphente Sphagna: S. squarrosum, -plumulosum, en -contortum, Aulacomnium palustre, hoogvenen, Sphagnum magellanicum, S. cuspidatum, Polytrichum strictum en vele andere soorten. (Osvold, 1949).

In sterk atlantisch klimaat b.v. in Ierland en Schotland, vinden we de typisch atlantische Campylopus atrovirens (zie Herzog 1926, verspreidingskaartje p. 248) en het veenmos Sphagnum imbricatum.

Subarctische venen vertonen soorten als Helodium lanatum, Paludella squarrosa, Tomenthypnum nitens, Cinclidium stygium, Meesia longiseta en Calliergon trifarium.

Meer continentale venen in Noord-Europa vertonen vaak dominantie van Sphagnum fuscum en zo kunnen we doorgaan.

Aangezien nu van al dergelijke soorten in subfossielveen de resten zijn terug te vinden en wel in dergelijke toestand dat elke getrainde bryoloog ze op soortnaam kan brengen (zie Gams 1932 en Godwin en Richards 1946) is het dus duidelijk dat medewerking van bryologen aan dit veenonderzoek van grote waarde kan zijn voor de kennis van de vegetatiegeschiedenis in Nederland.

Ook de in verse toestand als uiterst moeilijk te determineren beschouwde veemossen (Sphagna) zijn voor iemand die over ervaring in het Sphagna determineren beschikt op de vorm van de stam- en takblaadjes en de celvormen en structuren te onderscheiden. Terwijl een veenonderzoeker-palynoloog vaak met allerlei mosblaadjes en takjes in z'n veenmonsters geen raad zal weten, zal iemand, die reeds veel recent materiaal op naam bracht, in vele gevallen ook van subfossiele fragmenten reeds de soorten weten te determineren. In de bryologische werkgroep ervoeren we dat, toen J. Landwehr bij graafwerk bij Amstelveen uit het veen soorten als *Camptothecium nitens*, *Helodium lanatum*, *Calliergon giganteum* en *Sphagnum imbricatum* te voorschijn toverde.

Onlangs liet hij ons nog een subfossiel pollétje van *Paludella* zien, vrijwel in dezelfde toestand als 300 jaar in een herbarium! (Landwehr 1949).

De Belgen laten nu zien dat ze zich ook reeds op deze bryologische veenonderzoekpaden begeven. Van Madame Jovet Ast, een Franse bryologe, hoorde ik, dat men in het Lab. de Cryptogamie te Parijs ook het voorkomen van *Sphagnum imbricatum* en andere mossen in Noord-Frankrijk heeft vastgesteld. Wij in Holland moeten niet talmen met in deze richting verder te gaan. Leden van de werkgroep zullen zeker bereid zijn om mensen van de bodemkartering en palynologische studenten hulp te verlenen bij het determineren van subfossiele mosresten. Vooral waar het graafwerk in veengrond betreft onderzoek dus van blootgelegde profielen zijn veelbelovende uitkomsten te verwachten.

SUMMARY. On bryological research correlated with palynological and stratigraphic investigations of peat moors.

Recent bryological investigations of subfossil peat in the Western part of Holland by J. Landwehr reveals that a better coöperation between palynological workers and bryologists can give a much better picture of the vegetation history than pollendiagrams only. Examples from literature are given.

Litteratuur

- Gams. H. (1932) Quaternary Distribution, in Verdoorn's Manual of Bryology.
- Godwin H. and Richards P.W. (1946) Note on the occurrence of *Meesia triquetra* (Hook and Tayl) Aongst, in post-glacial peat in Somerset (England) Rev. bryol. XV, fasc. 3-4.
- Herzog T. (1926) Geografie der Moose.
- Landwehr J. (1949) Bladzijden uit een oud-boek. *Natura* p. 182.
- Osvald H. (1949). Notes on the Vegetation of British and Irish Mosses. *Acta Phytogeogr. Suecica* 26. 62 pag.
- Stockmans F, Van Den Berghen C. en van Hoorne R. (1948) Het veenonderzoek in de streek van Lampernisse Pervijze. (Belgie). *Natuurw. Tijdschr.* 51. p. 154-160.

VERSLAGEN en MEDEDELINGEN

Verslag van de vergadering te Haerst op 24.9.1949

Na de opening werd een brief inzake eventuele bezoeken van de biologische stations i.o. op Terschelling en Schouwen aan de orde gesteld. Het idee om met de groep een zomerkampje te houden, vond instemming. Het Bestuur zal dit nader overwegen.

Als volgende punt werd de positie van *Buxbaumia* naast *Natura* besproken. De hoofdinhoud van ons blad blijft bestaan uit de excursieverslagen. Wel werden enkele technische verbeteringen voorgesteld. Verzocht wordt de artikelen voorzover ook maar enigszins mogelijk zal zijn in schrijfmachineschrift in te leveren.

Het denkbeld lichenen in het arbeidsveld van *Buxbaumia* te betrekken vond geen instemming, uitgezonderd als onderdeel van bryocöenologie en floristiek.

De circulatie van het rondzendpakket werd besproken. Een nieuw pakket zal rondgestuurd worden langs 6 personen die zich daartoe opgaven. (is inmiddels nog niet weg - Red.).

Als belangrijkste punt kwam daarna ter sprake het vaststellen van data en plaatsen der volgende excursies. Als voorjaars-excursie werd afgesproken een bezoek te brengen aan het Pinetum "de Schovenhorst" te Putten (G), op 29 en 30 April 1950. Voor het najaar zal het Bestuur een geschikte gelegenheid trachten te vinden in de buurt van Nijmegen, en wel aan de Oostrand der heuvels. Als datum werd reeds vastgesteld 30 September en 1 October 1950.

In de rondvraag kwamen nog enkele minder belangrijke punten ter sprake. De discussie over al deze punten was levendig en gaf ons de stimulans om weer verder te werken aan de belangen der groep en daarmee van de mossenstudie in ons land.

De Secr. W.D. Margadant.

VERSLAG VAN DE BIJENKOMSTEN DER AMSTERDAMSE BRYOL.WERKGROEP

Tussen 12 April en het einde van het vorige jaar werden totaal 8 bijeenkomsten in de Hortus gehouden. Ook voegden zich weer enige N.J.N.-leden, t.w. Corry Muller, Dicky Giesen en Kees den Hartog bij onze werkgroep. De eerste avond werd hoofdzakelijk in beslag genomen met het "wegwijsmaken" van deze nieuwelingen. (Waarvan we Tep Valk nog vergaten te noemen)

Op 3 Mei werd materiaal van de Dwingelose excursie gedetermineerd o.a. *Nardia scalaris* en *geoscypha*, *Scapania compacta* (Lheerbos), *Drepanocladus fluitans*, *Pogonatum aloides*, *Odontoschisma sphagni* en *Dicranum rugosum*.

Wim Meijer demonstreerde van het Naardermeer *Orthodontium gracile* var. *heterocarpum* Wats. (cum spor.).

Van het Harskampsebos kwamen *Plagiothecium undulatum*, *Tetraphis pellucida* (cum spor.) en *Thuidium tamariscinum* (leg. Kesler), van het Kwakjeswater op Voorne *Radula complanata* (leg. Corry Muller en P. Zomerdijk), *Mnium cuspidatum* van een vochtige helling in de A.W.D. (leg. C. Muller) en *Lepidozia reptans* van de omgeving van het kalkterrein bij Crailo (leg. Tep Valk).

24 Mei, voortzetting determinaties van Dwingelo materiaal, o.a. *Lophozia Kunzeana* en *incisa* en *Cladopodiella francisci*.

Van de Merwede kwam een eigenaardige vorm van *Pseudosclerodium purum* en Wim Meijer had bij Doorn ook *Orthodontium gracile* var. *heterocarpum* Wats. verzameld.

De 14e Juni vonden de volgende determinaties plaats: n.l. van Dwingelo *Diplophyllum obtusifolium*, *Nardia scalaris*, *Gymnocolea inflata*, *Scapania compacta* en *Oligotrichum hercynicum*; van de Bemelerberg in Limburg *Tortula marginata* (leg. en det. W. Meijer). Ook nog Limburgs materiaal door Vergouw bij het Bovenste bos verzameld, n.l. *Pleuridium subulatum* (Hedw.) Rabenh., *Plagiochila asplenioides* en *Eurhynchium striatum*. Van Kortenhoef nog *Mnium affine* var. *rugicum*.

De eerste bijeenkomst na de zomervacantie was op 27 Sept. Er werd zowel materiaal van de binnen- als van de buitenlandse excursies bekeken en gedetermineerd. Van Zwitserland *Calypogeia suecica*, *Pleurocladium albescens*, *Gymnomitrium concinatum*, *Plagiopus Oederi* (leg. en det. W. Meijer) en *Lophozia obtusa*, *Plectocolea obovata*, *Bazzania tricrenata*, *Cololejeunea calcarea* (leg. en det. E. Agsterippe). Van het Molenven in Twente *Pellia epiphylla* (leg. en det. W. Vergouw) en *Pohlia nutans* en *Bryum capillare* van Dwingelo (leg. en det. H. Groenhuijzen). Dicky Giesen en Corry Muller hadden een bezoek gebracht aan het Fochteloerveen in Friesland en brachten hiervan *Odontoschisma sphagni*, *Mylia anomala*, *Lepidozia setacea* en *Cephalozia connivens* mee.

18 Oct. Agsterippe determineerde *Campylopus blumii* van Tjibodas op Java en liet nog Zwitsers materiaal (van het Berner Oberland) zien, n.l. *Cirriphyllum cirrosus*, *Gymnomitrium corallioides*, *Dicranoweisia crispula*, *Polytrichum alpinum*. Deze bijeenkomst vond echter een vroegtijdig einde doordat er een storing in de electriciteitsvoorziening ontstond en we plotseling in een duister gehuld werden. Met behulp van het schijnsel van een inmiddels aangedragen kaars lukte het echter nog een *Lophozia kunzeana* van het Fochteloerveen te determineren (leg. C. Muller).

Op 8 Nov. wederom van allerlei n.l. mossen zowel van Indonesie als van Zuid Afrika en Nederland. Uit een zending van G. Staal werd *Trematodon acutus*, welke in een nis in holle wegkant bij Brastagi Laeet Kavar groeide en *Meteorium Miquelianum* var. *turgidifolium* van een boomstronk aan weg naar

Medan, 7 km van Brastagi, gedetermineerd (Agsteribbe en Meijer).

Uit Zuid Afrika en wel van de Zoutpansberg een *Campylopus chlorophyllosus* (leg. Miss Westphal) en een *Campylopus cataractilis* uit Coll. v. Zinderen Bakker van Cape Peninsula Table Mt. onder een waterval op 3000 ft.

Van de Treek en omgeving *Calypogelia fissa* en *neesiana* (leg. en det. S. Groenhuijzen). Kees den Hartog bracht van Wageningen, bij het Lab. van Prof. Quanjer verzameld, een *Ephemerum serratum* mee, Dicky Giesen een *Lophozia Kunzeana* van de Dwingeloseheide en Reynders een *Sphagnum plumulosum* van Nieuwkoop.

Op de laatste determineravond in 1949 kregen we eerst een demonstratie met toelichting van Wim Meijer over het "Riccia-vraagstuk" naar aanleiding van de door ons op de Zwolse excursie verzamelde soorten uit dit geslacht. Zowel materiaal van deze excursie als van de Hortus passeerde de revue; het betrof hier de soorten *beyrichiana*, *subbifurca*, *fluitans*, *canaliculata*, *duplex* en *cf. rhenana*.

Van St. Maartensvlotbrug noteerden we *Campylopus pyriformis*, *Radula complanata*, *Amblystegium serpens*, *Homalothecium sericeum* en uit het Rietputduin bij Petten een *Drepanocladus lycopodioides* (leg. K. den Hartog). Dicky Giesen had bij het Kwakjeswater op Voorne een *Ulota* verzameld welke helaas geen kapsels had. Corry Muller beproefde haar krachten op een *Didymodon recurvirostris* (= *D. rubellus*) van de Zeeweg bij Bloemendaal.

S. Groenhuijzen.

AANVULLING BIBLIOTHEEK BRYOL. WERKGROEP

Barkman, J.J.	1949	Notes sur quelques associations épiphytiques de la Petite Suisse Luxembourgeoise (Archives T.18: 79-94).
Berghen, C. Van Den	1948	Un nouveau genre d'Hépatiques <i>Evansio-le jeunea</i> nov. gen. (Revue Bryologique et Lichénologique T.17: 86-90).
	1948	Notes sur quelques Lejeuneacees de l'Afrique centrale (Revue Bryologique et Lichénologique, T.17: 91-100).
	1948	Contribution a l'étude des espèces Africaines du genre <i>Metzgeria</i> (Bulletin v/d Rijksplantentuin, deel 19: 187-204).
	1949	Aperçu sur la Biologie des Hépatiques épiphyllées (Biol.) Jaarboek "Dodonaea", vervolg op Bot. Jaarboek, deel I-XXV : 215-221).
Castle, Hemstead	1925	A revision of the species of <i>Radula</i> of the United States and Canada (Torrey Bot. Club, Vol. 52: 409-445).
Clark, Lois and Ruth Dowell	1944	<i>Porèlla arborea</i> (The Bryologist, Vol. 47: 36-40).
" "	1944	<i>Porèlla Schwartziana</i> (The Bryologist, Vol. 47: 62-66).
" "	1944	<i>Frullania Brasiliensis</i> (The Bryologist, Vol. 47: 108-112).
" "	1944	<i>Frullania inflata</i> (The Bryologist, Vol. 47: 196-199).

Clark, Lois and Frye, T.C.

- 1945 Frullania cucullata (The Bryologist, Vol.48: 53-56).
- " " " 1945 Jubula pennsylvanica (The Bryologist, Vol.48: 127-130).
- Clark, Lois and Svihla, Ruth Dowell
- 1945 Frullania Riojaneirensis (The Bryologist, Vol.48: 56-59).
- " " " 1945 Frullania atrata (The Bryologist, Vol.48: 187-189).
- Clark and Frye, T.C. 1947 Frullania spicata (The Bryologist, Vol.50: 313-316).
- Evans, Alex.W. 1892 West Virginia Liverworts (Mills-pangh's Preliminary Catalogue of the Flora of West Virginia 495-499).
- " 1898 Studies among our common Hepaticae.
 Jungermannia barbata (Plant World Vol.1: 97-102)
 Lophocolea heterophylla (Plant World, Vol.1: 133-137)
 Lepidozia reptans (Plant World Vol.1: 182-186).
- 1899 Studies among our common Hepaticae Porellia platyphylla (Plant World, Vol.2: 78-84)
- 1903 Report on two collections of Hepaticae from North Minnesota (Minnesota Bot. Studies p.141-144).

- Evans, Alex.W. 1904) Notes on New-England Hepaticae
 1905) (Rhodora Vol.2:165-191; Vol.3:
 1907) 52-58; Vol.5:56-73; Vol.13:
 1916) 74-120; Vol.14: 263-272)
 1917)
- " 1907 The genus Calypogeia and its type species (The Bryologist, Vol.10: 24-50)
- " 1908 The synonymy of three American Hepaticae (The Bryologist, Vol.11: 67-70)
- " 1912 A new Frullania from Florida (The Bryologist, Vol.15: 22-26 and a Review, same Vol. page 33-35)
- 1913 Notes on North American Hepaticae IV (The Bryologist, Vol.16:49-55)
- 1913 Revised list of New England Hepaticae (Rhodora, Vol.15: 21-28)
- 1915 Hepaticae collected in Florida by Severin Rapp (The Bryologist, Vol.18 : 19-22)
- 1916 Additions to the Hepatic Flora of Quebec (The Bryologist, Vol.19: 27-30)
- 1917 Preliminary list of Arizona Hepaticae (The Bryologist, Vol.20: 60-62)
- 1917 Shorter Notes (Torreya, Vol.17 : No.6 June)
- 1921 Notes on New England Hepaticae XVI (Rhodora, Vol.23: 281-284)

- Evans, Alex.W. 1922 Notes on North American Hepaticae IX (The Bryologist, Vol. 25: 25-53)
- " 1923 Notes on North American Hepaticae X (The Bryologist, Vol.26: 55-67)
- " 1923 Second revised list of New England Hepaticae (Rhodora, Vol.28: 192-199)
- " 1923 Notes on the Hepaticae of California (Proceedings of the California Academy of Sciences, Vol.13 : 111-130)
- " 1924 Report on the Hepaticae of Nebraska (The Bryologist, Vol.27: 49-52)
- " 1926 The Hepaticae of Fisher's Island (Torreya, Vol.26: 85-86)
- " 1927 A further study of the American species of Symphyogyna (Transactions of the Connecticut Academy of Arts and Sciences, Vol. 28: 295-354)
- " 1930 Two species of Lejeunea from Chile (Ann.Bryol.,Vol.3:83-88)
- Evans and Nichols, George E.
- 1935 The Liverwort flora of the upper Michigan Peninsula (The Bryologist, Vol.38 : 81-91)
- 1936 A study of five New England species of Scapania (Rhodora, Vol.38: 77-90)

- Evans, Alex.W. 1937 A history of the Genus Pallavicinia (The Bryologist, Vol.40: 25-33)
- " 1938 The structure of the capsule wall in certain species of Riccardia (Ann.Bryol.,Vol.10: 20-35)
- " 1938 A history of the Genera Nardia and Plectocolea (Ann.Bryol., Vol.10: 36-42)
- " 1938 A new species of Chiloscypus from Utah (The Bryologist, Vol. 41: 49-56)
- " 1939 The classification of the Hepaticae (Botanical Review, 5 : 49-96)
- Frye, T.C. and Ferguson, Elizabeth
- 1943 Pogonatum Liebmannianum (The Bryologist, Vol.46: 141-146)
- " and Duckering, Mae, E.
- 1946 Pogonatum convolutum (The Bryologist, Vol.49: 36-40)
- " and Clark, Lois,
- 1946 Attu Island Bryophytes Collected by Hardy (The Bryologist, Vol.49: 59-65)
- " 1947 Oligotrichum tenuirostre (The Bryologist, Vol.50: 64-66)
- " and Duckering, Mae, W.
- 1947 Atrichum lamellosum (The Bryologist, Vol.50: 80-82)

watervorm een vorm ontwikkelt, zij het zonder zich te handhaven, die, zover ik kan zien, niet van de soort te onderscheiden is.

BRYOPHYTEN VAN EEN HEIDEPLAS door E. Agsteribbe en
S. Groenhuijzen.
(Het Treekermeertje)

In Maart en Mei van 1949 werd vanuit Amersfoort via het plaatsje Bavoort een bezoek gebracht aan een prachtige heideplas op het landgoed "Den Treek".

Langs een bospad en bij een sluisje bij Bavoort werd een eerste bryologische inspectie gehouden. Als merkwaardigste soorten die hier gevonden werden, noemen wij *Amblystegium juratzkanum* (cum spor.!) en *Calypogeia fissa*, een levermos van blauwachtiggroene kleur, waarbij de blaadjes aan de top in tweeën gedeeld zijn. De amphigastrieen zijn iets breder dan de stengel, hebben een diepe insnijding en zijn aan de zijkanten nog van een duidelijke stompe insnijding voorzien. Of *Calypogeia fissa* al dan niet een soort is, daarover verschillen de meningen nogal. Prof. Alex. W. Evans is van oordeel dat hij als soort erkend dient te worden, ontkent echter niet, dat er een nauwe verwantschap met *C. trichomanis* bestaat. K. Müller, die *C. fissa* ook als soort beschrijft, vermeldt dat deze soort evenals *C. trichomanis* eenhuizig, paroecisch of autoecisch, en zelden tweehuizig is. Hierin bestaat bij beide soorten dus geen verschil. Is er misschien wel verschil in chromosomen-aantal? Wie heeft hierover reeds iets gepubliceerd?

Bekend is dat *C. trichomanis* nogal erg variabel is, en het zou misschien niet uitgesloten kunnen zijn dat er overgangen naar *C. fissa* zijn. In het meegenomen polletje *C. fissa* waren echter geen overgangen naar *C. trichomanis* te zien. Misschien dat deze op de vindplaats wel voorkomen, doch dit valt achteraf moeilijk te controleren. Het gebeurt maar al te vaak dat menige typische vondst pas thuis met behulp van de microscoop geconstateerd wordt en dan is het dikwijls heel moeilijk om daarna op het excursieterrein precies dezelfde vindplaats van het materiaal terug te vinden. Toch is dit geval interessant genoeg om er de nodige

aandacht aan te schenken. Tot zover Bavoort. We stevenen nu in een rechte lijn naar het doel van de excursie, de heideplas de Treek.

Deze plas bevindt zich op ongeveer 1 1/2 km. N.O. van "De Viersprong" in een uitloper van de Leusderheide. Hij ligt juist in een sandr die de scheidingslijn vormt tussen de zanden van het laagterras van de Eem in het Oosten en het gestuwd hoogterras van Leusden in het Westen. De omgeving, maar ook de bodem van deze plas bestaat uit voedselarme zure zandgrond. Hier doet zich dus het eigenaardige verschijnsel voor, dat een plas zich kan ontwikkelen en blijven bestaan in een kom met een doorlaatbare zandlaag als bodem. Ongetwijfeld bevindt zich onder deze zandlaag een voor water ondoorlaatbare laag. Geologisch is dit terrein wel bijzonder belangwekkend, maar ook floristisch. Wij zien hier n.l. een interessant voorbeeld van een plas in een verlandingsstadium, begroeid met een fraai ontwikkeld vochtig *Calluneto-Genistetum*, en op de Westelijke oever de *Juniperus* facies van deze associatie.

Langs een groot gedeelte van de rand der plas komt een brede *Sphagnum* zoom voor met een weelderige groei van *Oxycoccus quadripetalus*, *Eriophorum vaginatum*, *Gentiana pneumonanthe*, *Narthecium ossifragum*, de verschillende Handekenskruiden, de prachtige zachtrose *Andromeda polifolia*, en van de bryophyten *Cephalozia macrostachya*, *Odontoschisma sphagni*, *Mylia anomala*, *Lepidozia setacea*, *Sphagnum recurvum*, *Sph. magellanicum*, enz., kortom de typische soorten uit het *Sphagnion*. De kanten van een landtongetje zaten vol met *Cladopodiella fluitans*. Een rottende boomstronk was rijk voorzien van *Tetraphis pelucida* en had ook nog een andere merkwaardigheid, n.l., een *Calypogeia* die in het veld voor een mooi ontwikkelde *C. trichomanis* gehouden werd, maar weer thuisgekomen en microscopisch bekeken geen *trichomanis*, maar de zeldzame *C. neesiana* bleek te zijn. De amphigastrieen van deze soort zijn zeer groot en bijna cirkelrond.

Op een andere stronk groeide *Orthodicranum montanum* en de heide in de directe omgeving van de plas leverde o.a. nog *Dicranum spurium* op, een soort die enige jaren geleden nog als zeldzaam gold, momenteel echter van verscheidene vindplaatsen bekend is en ongetwijfeld bij goed zoeken, vooral op heideterreinen, wel op meerdere plaatsen gevonden zal worden.

Heinemann, P. et Berghen, C. Vanden

- 1946 Aperçu sur la Vegetation Bryo-
phytique de la forêt d'Anlier
(Extrait du Bulletin de la
Société Royale de Botanique
de Belgique T.78: 57-64)

Messmer, Louis, W. and Frye, T.C.

- 1947 The Polytrichum juniperinum
group between South America
and the United States (The
Bryologist, Vol.50:259-268)

Meijer, W.

- 1948 La flore des Bryophytes du
lac de Naarden (Revue Bryolo-
gique et Lichenologique, T.17:
101-118)

Meijer, W. (met medewerking van
R. de Wit)

- 1948 Verlanding bij het Jan Hagens-
bos in het Naardermeer (D.L.N.
87-91)

"

- 1949 Bryologische waarnemingen in
Zuid-Limburg (Natuurhist.
Maandblad, 38e jrg.:30-32)

"

- 1949 Sphagnum riparium Angstr. een
nieuwe indigeen (N.K.A., Deel
56: 160-161)

Middelhoek, A. en Meijer W.

- 1949 Een zwam op Veenmos (D.L.N.
jrg.52: 93-95)

Mullen, Doris. and Frye, T.C.

- 1947 Middle and South American
species of Oligotrichum (The
Bryologist, Vol.50: 67-79)
(Wordt vervolgd)